

Politikai
röpiratok

108.

102
880

A

közegészségügy előmozdításának egyik eszközéről.

Írta:

✓ Schuschny Menzik.

18.

Budapest, 1879.
Szerző sajátja.

Közegészségügy-elméleti és gyakorlati kézikönyv

egyik eszközről.

NY. DR. RA. LACI SZ. SZ.

Budapest, 1910.

Sz. J. K. K. K.

A

közegészségügy előmozdításának egyik eszközéről.

Irtta : Schuschny Henrik.

Megjelent az „Alföld“ 140. számában.

A legértékesebb dolgok egyike az egészség lévén, csodálkoznunk kell, hogy ennek fenntartásáról ugyszólván csak ezen században kezdett az emberiség gondoskodni. Igaz ugyan, hogy az orvosi ismeretek a jelen századot megelőző századokban már annyira előrehaladtak, hogy alkalmas egészségi szabályokat már ezek alapján is lehetett volna alkotni, mindamellett a kor szelleménél fogva nem voltak elfogadhatók, mivel csak a régi görög és római orvosok (Hippokrates, Galenus, Celsus és mások) által alkotott, de azóta már elavult egészségi szabályok elfogadása mellett nyilatkoztak. Történt ugyanis már e téren az ó-korban is némi intézkedés, sajnos azonban, hogy nagyobbrészt csak diaetetikai szabályokat készítettek a tudósok, a mely szabályok dogmákképen akartak az emberiségen uralkodni. Így volt ez az ó-kori népek között, különösen a zsidó és egyiptomi népnél, melynek vallása az egészségi szabályok ismertetésének közvetítője, az állati ételeket azáltal határozván meg, hogy egyes állatokat részint tisztáknak, részint pedig tisztátalanoknak nyilvánította. Hasonló szabályok voltak más népeknél is, hol ily tanok apáról fiúra szálltak, vagy pedig az illető nép írói által leirattak. — Hogy azonban az első körülménynél fogva ezek egész

tisztaságukban meg nem őriztethettek, könnyen érthető, s különösen akkor, ha tekintetbe vesszük, hogy idővel a legkülönbözőbb eszközökhöz fordultak egészségek helyreállítása vagy megtartása végett. Majd a természet, majd varázserővel felruházott tárgy volt azon menedék vagy forum, melytől az egészséget függőnek gondolták.

A reformáció kezdetével, midőn a kutató és vizsgálódó ész a tudósokban felébredt, s a tudományokat nagyobb fejlődésnek indítá, az egészségtan is haladt. De milyen volt e haladás? A tudomány csak egyszerű primitív fogalmakkal gazdagodott, a melyek egyszerű tapasztalaton alapultak, de még nem tudományos vívmányokon. A vegytan, élettan és a természettudomány többi ágai csak a mult század vége felé, valamint a jelennek elején kezdtek fejlődni és nagy virágzásnak indulni. Ez volt az egészségtannak éltető eleme. Az egész világ igyekezett, s igyekszik most is annak tételeivel megismerkedni. — Miért? Mert belátták, hogy első sorban az egészséget fenn kell tartani, s másodsorban azt betegség esetében visszaszerezni. Ekképen egyesültek már néhány évtized előtt az addig tanított tételek egy tudományyá: az ugynevezett k ö z e g é s z s é g t a n n á. Hogy ezen tudomány nem csak az odavágó tételeket tartalmazza, s azok gyakorlati alkalmazását tárgyalja, talán szükségtelen fel-
említni, valamint talán azt is, hogy ez az emberi élet minden ágára kiterjed, egy czélt sohasem tévesztvén szem elől, t. i. a z e m b e r i s é g y a r a p o d á s á t, u g y s z e l l e m i, m i n t t e s t i j ó l é t é t, mert ismeretes, hogy: „Mens sana in corpore sano“.

Az egészség állapota a föld egyes népei és ezek osztályainál feltűnteti ugy azok szellemi, mint politikai és gazdasági erejét. A jó egészségi állapot jellemzi azon népet, a mely hivatva van a politikában és a tudományban, szóval a társada-

lomban nagyfontosságu szerepet játszani. Hogy ezen a tények által igazolt feltevés az angol birodalom hatalma mellett s a civilizatiót terjesztő (?) Oroszország jövője ellen tanuskodik, sokkal ismeretesebb dolog, minthogy-e feltevés jogosultságát bővebben fejtegetni szándékom volna. Egy nemzet életereje, mondja Disraeli, a nagy angol államférfiu és hazafi, annak szaporodásától és egészségi állapotától függ; — a legnagyobb socialis feladatok közé tartozik tehát ezt nem csak tekintetbe venni, hanem minél sikeresebben keresztül is vinni. Oly feladat ez, melynek kivitele ugyan nehéz, de kötelessége minden államférfiúnak, akármilyen politikai párthoz tartozzék is, ehhez lehetőleg hozzájárulni. Egy nemzet, mely számbeli fogyatkozást mutat, — élő tanubizonvságát nyújtja annak, hogy a néhány évszázad előtt még hatalmas és virágzó nép politikai és történelmi jelentőségéből sokat veszített. Egy ország nagysága és hatalma ma már lakóinak physikai és erkölcsi fejlődésétől tétetik függővé, s ha valamit közvetve tesznek a lakosság egészségi állapotának emelésére, úgy ez közvetlenül jótékony hatással lesz ezen lakosság nagyságára, fényére, szóval jövőjére.

Kell, hogy minden gondolkodni tudó, igaz magyar hazafi szívébe vesse magának e szavakat. Mert éppen ránk illenek ezek: Nemzetünk a kellő mérvben nem szaporodik, habár örvendetesbb tény gyanánt kell konstatálnunk hogy éppen a júnk nagyobb gyarapodást mutat fel, de ezért nem szabad, hogy bennünket megnyugtasson ama biztos tudat, hogy nem fog yunk, midőn más hozzánk közel fekvő (és műveltebb) állam lakossága kedvezőbb szaporodási arányt mutat fel.

Már a negyvenes években feltűnt a „legnagyobb magyar“-nak nemzetünk csekély száma, daczára annak, hogy akkor a halálozási arány jó-

val kisebb volt a születésinél. Azt mondja t. i. egyszer hogy: „oly kevesen vagyunk, hogy még az apagyilkosnak is meg kellene kegyelmeznünk!”

E kevés szóban a nagy hazafinak aggodalmi visszatükröződnek, a melyek őt folyton bántották, mert Széchenyi István a nemzeti lét veszélyeztetését látta benne. Tehát már a negyvenes években akadunk oly magyar férfura, a ki nemzete jövőjének biztosítását nem a fegyverforgatásban vagy hódításban találja, hanem látja ezt egyedül abban, ha az emberélettel lehetőleg takarékosan járunk el. Felismerte tehát azt, hogy ily körülmények életkérdéssé válnak, nem egyedül a magyar nemzetre, hanem a magyar fajra nézve. A halálozás óriási száma az, a mely nemzetünket s fajunkat veszélyezteteti, a mi ellen a józan mértékletesség és miveltség, valamint a népnevelés a leghatályosabb szerek, mert csak ezek tanítják meg a népet egészségének megbecsülésére, megvédésére és megtartására¹⁾.

Ez azon sarkpont, a melyből ki kell indulnunk, ha nemzetünk jólléte szívünkön fekszik, s ennek minél sikeresebb elérésére minden rendelkezésünk alá eső eszközt meg kell ragadnunk. Fellelphetnek ugyan ez állítás ellen azon ellenvetéssel, hogy hiszen mit törődjünk ezzel, midőn nálunk hivatottabb egyének feladata ezzel foglalkozni, nincs-e itt e célra a kör- vagy a községi orvos, a községi közegészségügyi bizottság vagy az ennél még magasabb forum: az országos közegészségügyi tanács?

1, És e tekintetben mostani kormányunk is, valamint a közegészségi tanács buzgolkodtak, az egészséget előmozdító minden tényezőt életbe léptetvén.

Erre csak azt feleljük, hogy az egészség nemzetünk közös tulajdona, s hogy az is maradjon, a nemzet minden tagja köteles erre ügyelni.

A mi az egészség fentartását illeti, úgy az említett orvosok vagy bizottságok korántsem képesek ezekre minden egyes esetben vagy talán az esetek többségében figyelmöket fordítani. Az országos közegészségügyi tanács sem képes az egyes esetekben utasításokkal vagy tanácsokkal látni el a népet. Feladata ugyan őrködni az ország lakosságának betegségei felett, de mégsem képes ezt az érintett uton módon tenni. Azért lehetetlent ne is kívánjunk a közegészségi tanácstól. Véleményadásai, felülvéleményei törvényszéki esetekben, indítványai és jelentéseiben nem terjedhet ki teljesen a legjobb akarat mellett sem hatalmának s egyes vidékek értelmes lakosságának kívánságai teljesítésén túl. Mint a tábornoki kar nem képes egyedül harczokat vívni az ellenséggel, úgy nem képes a közegészségi tanács egyedül a halálozás ellen és az egészség kedvezőbbre fordulta mellett fegyvert ragadni. Fegyvere csak az ész, a melylyel a nép alsóbb rétegeiben vajmi kevés hódítást lehet eszközölni.

Mire azonban nem képes a közegészségi tanács, arra képes a társadalom, a mely sok esetben nagyobb sikert s mondhatni kézzel fogható sikert képes aratni. S mi által érhetné el a társadalom ezt? — Egy intézmény által, melyre nálunk sokkal hajlandóbbak, mint a külföldön, ám bár a külföld ebben már jóval nagyobb eredményt mutat fel. Mi azonban még az első lépést sem tettük meg ez irányban, de ha egyszer megtesszük, akkor minden nagyobb fáradság nélkül biztos siker aratható e téren.

A szóban lévő intézmény nem más, mint egészségügyi egyletek alakítása, a melyek nemcsak az egészségtan mindannyi kér-

désével tudományosan foglalkoznának, hanem a népnek idevágó és népszerű modorban utasításokat is adnának. De nem csak ezekre terjedjen ki ily egyesület hatásköre, legyen ez tágabb, tanulmányoztassanak ezenkívül ez egyes vidékeken uralkodó betegségek, melyek annak lakosai anyagi jólétét oly anyira háborítják.

Ily betegség pl. nálunk a v á l t ó l á z, a mely az ország majdnem minden részében honos. Ezen betegség nagyobbára elhanyagoltatik s ez által nemcsak az illető egyénnek egészsége szenved nagy kárt, hanem annak családja is, melynek — legalább a legtöbb esetben — ilyen beteg a fenntartója.

Ily irányu egylet haszna szembetűnő. Nemcsak hogy azok, a kik az egészségtan kérdései által érdekelvők, fognának ilyent hazafiui örömmel üdvözölni, hanem még azok is, a kik a tudományos kérdések világától életmódjuknál fogva távol állanak.

Termékenyítő magvak gyanánt hintené szét ily egylet az egészségi szabályokat s tagjai ezek alkalmazása által erősödnének és sok általok előre nem látható bajoktól megmentetnének.

Ennyit általánosságban ily egylet céljáról, mely utóbbi sokkal ismertebb, mintsem hogy azt részletesebben ismertetnem kellene. Az ily egyletben szerepelhetnének az illető város vagy község miveltebb tagjai, úgy az orvosok, lelkészek, szerkesztők, jegyzők stb. Részt vennének ily egyletekben bizonyára a néptanítók is, kik meggyőződve lévén magasztos hivatásukról, annak minél sikeresebb betöltésére azáltal is fognának törekedni, hogy az ifjúságuknál fogva fogékony tanítványaikat az egészségtan törvényeivel megismertetnék. S mit érne el ezáltal a t a n í t ó? Azt, hogy az ő általa képezett nemzedék életerős lesz, azon tanoknál fogva, melvek a vallási tanoknál könnyebben elsajátíthatók, mert a gyer-

mek saját életéről van szó, a melyre, mint tudjuk, egoismusánál fogva is oly nagy óvatossággal ügyel. Az egészségtani szabályokat külön tantárgykép előadni, nem tartom czélszerűnek. Sokkal czélszerűbb véleményem szerint egyes egészségi szabályokat a tanítás alatt más tantárgyakkal egybeszöve ismételve előadni, mi által a gyermek emlékező tehetsége nem lesz nagyon igénybevéve, s az e szabályokat a gyakori hallás folytán minden nehézség nélkül magáévá fogja tehetni. Ily egyleteknek az igazán ijesztő mérvet öltő gyermekhalálozás egészséges helyen felállítandó és jól berendezendő kór- és szülházak általi csökkentését kell kivivnia, az ország egyes vidékeinek egészségi tekintetbeni fertőztelenítését pedig minél hamarább keresztülvinnie. Ez legyen első feladatainak egyike.²⁾

Azon kérdésre, hogy mi által tölthetné be legczélszerűbben feladatát ily egyesület, könnyű felelni. Felolvasásoknak (mint a mi-lyenek Némethonban és Angliában elég gyakoriak és igen látogatottak) tartása által valódi czélját közelitené meg, sőt nagyobb városokban, hol nagyobb közönség és nagyobb pénzösszeg felett rendelkezhetnék ily egyesület, pályázatok volnának hirdetendők egyes egészségi kérdések megfejtésére vagy pedig népszerű egészségtani értekezésekre, a melyek vagy az okszerű nevelésre, vagy a kuruzslásra, vagy a levegő tisztaságára, vagy más efféle a népet illető és érdeklő kérdésre vonatkozzanak. Hogy ezen értekezésekben a lakosság jóléte és az előítéletek elleni küzdelem a

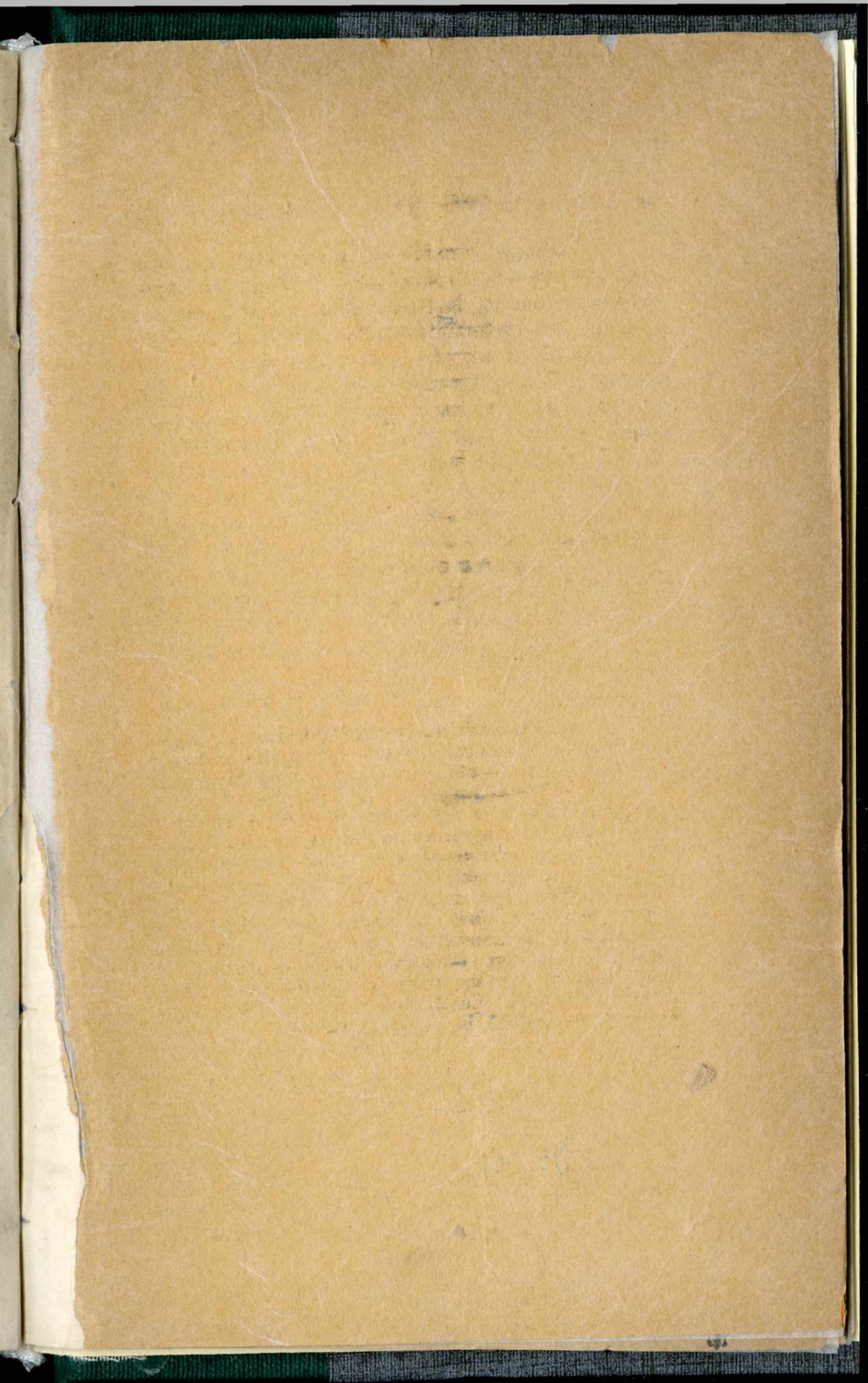
²⁾ Ennyit általánosságban ily társulatokról. — Szükségtelennek tartom, hogy tovább is felemlitsem ilyenek hasznát és szükségességét. Hogy ezek szervezése és alakulása mikép hajtassek végre, oly dolog, melylyel behatóbban foglalkozni csak akkor lesz szükség, ha az első komoly lépések meg fognának történni.

mérvadók legyenek, talán szükségtelen megjegyezni.³⁾

Ily társulat hivatva volna azonkívül szembe szállva évszázados előítéletekkel a nép felvilágosodásához járulni, hivatva volna tehát mindezen feladatai pontos betöltése által hazánk s társadalmunk életében nagyfontosságú szerepet játszani. Mert a midőn ily társulat a szóban levő tanokat terjeszti, úgy nem csak egyedül tagjaira bir hatással, hanem ezek gyermekeire és utódjaira is.

Midőn tehát a jövőendő nemzedék sorsa felett is határozná ily társulat, volna-e valaki e széles hazában, ki ily tanok terjesztésére nem vállalkoznék, ki nem nyujtana segédkezet mindazoknak, kik ezen hazafias ügy érdekében buzgálkodnának?

³⁾ Felemlitendőnek tartom azon körülményt, hogy a fertőztelenítés mindenütt a lehető legnagyobb pontossággal történjék. Tekintetbe véve azt, hogy a legutóbbi években a sok esőzés és nagyobb árvizek alkalmával sok víz szivódott a talajba, s itt a szerves anyagokkal olyképp egyesült, hogy ezen egyesülés folytán keletkezett bomlási termények a légkörbe jutottak, a honnan a testbe bekebeleztetnek, egészségi tekintetben szomorú időknél nézhetünk elébe. Ezért kell az így egészségtelenné váló vidékek fertőztelenítését különösen most eszközölnünk, mely nehéz feladat keresztülvitelével az egyes városokban alakulandó egészségi társulatok foglalkozhatnak. (A fertőztelenítést illetőleg megjegyezhetőnek tartom, hogy a legújabb időben az Eucalyptus globulussal sikerrel történt kísérletek nálunk is megtétethetnének.)

*Ezen értekezés szerzőjétől még a következő
értekezések jelentek meg:*

Az orvostan története és az egyetemek. Budapest 1878.

A község teendői a pestis ellen. Budapest 1879.

